

Dr. VERONICA REBREANU

TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Suport pentru orele de seminar

Editura
Hamangiu
2019

TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Precizări preliminare

Titular disciplină: **Lector dr. Veronica REBREANU**
Asistent: **Av. dr. Septimiu Ioan PUȚ**

Clarificare asupra disciplinei **TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI**

Începând cu anul universitar 2011/2012, trei ani la rând, în anul IV de studiu, semestrul I, în vederea extinderii studiului fenomenului juridic, ca o continuare a TGD, s-a predat disciplina opțională *Tendințe contemporane în studiul dreptului*.

Începând cu anul universitar 2014/2015, predarea disciplinei **Teoria generală a dreptului** la anul I se studiu se realizează pe parcursul a două semestre, astfel:

– Anul I de studiu, semestrul I, **Teoria generală a dreptului** (prescurtată **TGD**), disciplină fundamentală, obligatorie – cu accent pe aspectele normative – Cod: **DLR 1101** – 6 credite;

– Anul I de studiu, semestrul al II-lea, **Probleme speciale de teoria generală a dreptului** (prescurtată **PS.TGD**), disciplină opțională – cu accent pe aspectele analitice – Cod: **DLR 1278** – 4 credite.

1. Obiectul disciplinei

Teoria generală a dreptului (TGD) este o disciplină de învățământ universitar cu caracter teoretic-fundamental care studiază fenomenul juridic în ansamblul lui prin reflectarea abstractizată și generalizată a cunoașterii în sfera dreptului. Este o știință de sinteză, fundamentală în raport cu celelalte științe juridice, oferind acestora aparatul conceptual de bază (noțiunile, conceptele, prin-

cipiile, definițiile etc. generale), metodele de cercetare, și interpretare, studiul izvoarelor materiale și formale ale dreptului, principiile elaborării normelor juridice, formele de realizare a dreptului ș.a.

Disciplina opțională **Probleme speciale de teoria dreptului (PS.TGD)**, cu accent pe latura analitică, are menirea să completeze disciplina Teoria generală a dreptului care este predată în semestrul I ca disciplină obligatorie, cu accent pe aspectele normative. **Probleme speciale de teoria dreptului (PS.TGD)** reprezintă o abordare apropiată de studiul științei dreptului sub denumirea de „jurisprudență” sau „teoria dreptului” în statele cu sistem de drept bazat pe precedentul judiciar (Regatul Unit al Marii Britanii, SUA ș.a.), „introducere în studiul dreptului” în Franța, de „filosofia dreptului” în Germania.

Studentii care optează pentru disciplina **PS.TGD** dobândesc și abilități de evaluare/autoevaluare.

2. Obiectivele principale ale cursului

Ca disciplină de învățământ, cursul de **PS.TGD** are ca principale obiective introducerea studenților în studiul și cunoașterea noțiunilor, conceptelor și principiilor de bază ale dreptului, în familiarizarea cu terminologia juridică și utilizarea corectă a acesteia, necesare în formularea judecăților de valoare, în interpretarea și aplicarea normelor de drept, în studiul și cunoașterea celorlalte discipline juridice, în surprinderea spiritului și specificului unei gândiri juridice.

Prin intermediul disciplinei **Probleme speciale de teoria dreptului (PS.TGD)** se urmărește dezvoltarea gândirii analitice aplicate fenomenului juridic. Pe de o parte, studenții sunt familiarizați cu diferitele teorii/doctrine mai vechi și mai noi, la nivel național și internațional, privind dreptul luat în ansamblul lui. Pe de altă parte, studenții sunt stimulați să analizeze în profunzimea lor anumite aspecte ale fenomenului juridic.

Astfel, studierea disciplinei opționale **PS.TGD** îi duce pe cei care o studiază dincolo de legi, în chiar esența fenomenului juridic, pregătindu-i mult mai bine pe viitorii practicieni, prin orizontul mai larg de informație și interpretare la care au acces, oferindu-le și mecanismele de interpretare a unor concepte juridice din perspective doctrinare diferite și chiar a unor sisteme de drept diferite. Oferă un ansamblu de cunoștințe teoretice pe baza cărora studentul va dobândi abilitatea de a înțelege și folosi limbajul juridic și mecanismele juridice moderne de gândire.

PS.TGD, prin tematica stabilită, precum și prin metoda de lucru și de abordare a temelor oferă posibilitatea studenților să-și formeze propriile argumente într-o atmosferă de rigoare și critică intelectuală, bazată pe discuții libere, la care participă toți cei care au optat pentru această disciplină.

3. Cunoștințe dobândite

Înțelegerea și fixarea conținutului fiecărei teme și a problematicii acestora asigură înțelegerea generală a dreptului ca știință și ca fenomen socio-istoric, precum și a unor concepte de bază specifice dreptului.

TGD constituie „armătura” pe care se vor fixa ulterior cunoștințele de la celelalte discipline de studiu.

PS.TGD completează „armătura” creată prin studierea în semestrul I a disciplinei *Teoria generală a dreptului*, oferind noi argumente și instrumente pentru studiul, interpretarea, înțelegerea și aprofundarea fenomenului juridic de la abordarea generală până la realizarea/aplicarea practică a dreptului de la caz la caz.

Teoria generală a dreptului, fiind o disciplină abstractă și referindu-se la aspecte puțin cunoscute studenților, pentru fluidizarea procesului de înțelegere și aprofundare, se recomandă studenților lectura cu anticipație a temelor ce urmează a fi predate, atât din cursuri, cât și din prezentul **Support de seminar**.

4. Competențe formate

Bagajul de informație și terminologie juridică însușit contribuie la dobândirea capacității de a opera cu conceptele juridice, de a face legătura dintre ele în analiza fenomenului juridic pentru formarea unei gândiri specific juridice și a unei conștiințe juridice.

De asemenea, prin aplicarea metodei abstractizării și generalizării, disciplina **Probleme speciale de teoria dreptului (PS.TGD)**, ca știință de sinteză, fundamentală în raport cu celelalte științe juridice, oferă și argumentele și mecanismele de înțelegere a esenței dreptului și din perspectiva tendințelor actuale de interpretare/abordare la nivel național și internațional, indiferent de sistemul de drept din care fac parte cei mai cunoscuți autori în domeniu, pregătindu-i pe studenți chiar pentru a putea profesa și în alte state cu un sistem de drept diferit de cel din România.

5. Tematica generală a cursului de Teoria generală a dreptului (TGD) – curs obligatoriu:

Capitolul I. Introducere în studiul dreptului

1.1. Etimologia, sensurile termenului „drept” și diviziunile dreptului

1.1.1. Etimologia termenului „drept”

1.1.2. Sensurile/acceptiunile nejuridice ale termenului „drept”

1.1.3. Sensurile termenului „drept” în accepțiune juridică

1.1.4. Clasificarea dreptului

1.1.4.1. Din perspectiva dreptului ca ansamblu de norme juridice

1.1.4.2. Din perspectiva prerogativelor subiectelor unui raport juridic

1.1.4.3. Din perspectiva conținutului normelor juridice

1.1.4.4. Din perspectiva componentei naționale sau internaționale

1.1.4.5. Din perspectiva naturii raporturilor juridice pe care le reglementează

1.2. Definițiile dreptului

1.3. Știința dreptului sau științele juridice?

Capitolul II. Teoria generală a dreptului

2.1. Precizări terminologice

2.2. Teoria generală a dreptului în sistemul științelor juridice

2.3. Evoluția istorică și trăsăturile Teoriei generale a dreptului

Capitolul III. Specificul dreptului

3.1. Metode de cercetare științifică a dreptului

3.2. Cunoaștere, limbaj și stil în științele juridice. Clarificare concepte

3.3. Factorii de determinare a dreptului / Izvoarele materiale ale dreptului

3.4. Funcțiile dreptului

3.5. Finalitățile dreptului

3.6. Normativitatea juridică

3.7. Principiile dreptului

3.8. Constantele dreptului

Capitolul IV. Interdependența dintre drept și stat

4.1. Etimologia, sensurile și definiția termenului „stat”

4.2. Legătura dintre stat și drept

4.3. Constantele statului

Capitolul V. Sistemul dreptului

- 5.1. Considerații generale. Conceptul de sistem al dreptului
- 5.2. Elementele componente ale sistemului dreptului (norma juridică, instituția juridică, ramura de drept) – criterii de delimitare
- 5.3. Ramuri de drept – definiții

Capitolul VI. Norma juridică

- 6.1. Considerații generale
- 6.2. Normele juridice
 - 6.2.1. Definiția normei juridice
 - 6.2.2. Caracteristicile normelor juridice
- 6.3. Structura logico-juridică a normei juridice (ipoteza, dispoziția, sancțiunea)
- 6.4. Clasificări ale normelor juridice

Capitolul VII. Izvoarele formale ale dreptului

- 7.1. Precizări terminologice
- 7.2. Clasificarea izvoarelor dreptului în sistemul dreptului românesc

Capitolul VIII. Acțiunea normei juridice în timp, spațiu și asupra persoanelor

- 8.1. Principii generale; principii conexe privind aplicabilitatea normei juridice
- 8.2. Excepții: retroactivitatea și ultraactivitatea
- 8.3. Reguli generale privind intrarea în vigoare a normelor juridice
- 8.4. Reguli generale privind încetarea acțiunii normei juridice în timp
- 8.5. Principiul acțiunii normelor juridice în spațiu și asupra persoanelor
- 8.6. Înțelesul noțiunii de teritoriu în sens juridic
- 8.7. Reguli generale privind acțiunea normelor juridice asupra persoanelor

Capitolul IX. Tehnica juridică normativă

- 9.1. Considerații generale
- 9.2. Tehnica juridică – tehnica normativă – tehnica legislativă – legistica formală
- 9.3. Tehnica legislativă sau tehnica juridică normativă
- 9.4. Noțiunea de elaborare a normei juridice

- 9.5. Principiile și etapele tehnicii legislative
- 9.6. Părțile constitutive și structura internă a actelor normative
- 9.7. Evenimentele legislative
- 9.8. Sistematizarea și codificarea
- 9.9. Limbaj și stil în elaborarea actelor normative

Capitolul X. Interpretarea normei juridice

- 10.1. Noțiunea, necesitatea și obiectul interpretării normei juridice
- 10.2. Formele interpretării normelor juridice
- 10.3. Metodele de interpretare a normelor juridice
- 10.4. Rezultatul interpretării normelor juridice

Capitolul XI. Transpunerea în practică a normelor juridice

- 11.1. Noțiunea de realizare și aplicare a dreptului. Căile de înlăptuire a „realizării” dreptului
- 11.2. Forma și caracteristicile actelor de aplicare a dreptului. Distincția dintre actele de aplicare normativă și actele de aplicare individuală a dreptului
- 11.3. Asemănări și deosebiri între actele normative și actele de aplicare individuală
- 11.4. Fazele de aplicare individuală a normelor juridice
- 11.5. Aplicarea și interpretarea normelor juridice prin analogie

Capitolul XII. Raportul juridic

- 12.1. Specificul raportului juridic
- 12.2. Condițiile nașterii unui raport juridic
- 12.3. Elementele (subiecte, conținut, obiect) raportului juridic
- 12.4. Specificul raportului juridic de constrângere

Capitolul XIII. Răspunderea juridică

- 13.1. Distincția răspundere – responsabilitate
- 13.2. Noțiunea și principiile răspunderii juridice
- 13.3. Elementele și condițiile răspunderii juridice
- 13.4. Vinovăția – condiție a răspunderii juridice
- 13.5. Modalitățile săvârșirii conduitei ilicite
- 13.6. Formele conduitei ilicite
- 13.7. Formele răspunderii juridice

Capitolul XIV. Câteva elemente privind instituțiile și profesiile juridice

- 14.1. Juristul – între responsabilitate și răspundere
- 14.2. Câteva instituții juridice
 - 14.2.1. Parlamentul
 - 14.2.2. Consiliul legislativ
 - 14.2.3. Curtea Constituțională
 - 14.2.4. Președinția
 - 14.2.5. Guvernul României
 - 14.2.6. Ministerul Justiției
 - 14.2.7. Ministerul Public
- 14.3. Câteva profesii juridice
 - 14.3.1. Magistratura (judecători, procurori). Răspunderea magistraților
 - 14.3.2. Avocatura
 - 14.3.3. Notariatul
 - 14.3.4. Consilierii juridici
- 14.4. Organizarea judiciară în România conform Legii nr. 304/2004
 - 14.4.1. Principiile organizării judiciare
 - 14.4.2. Accesul la justiție
 - 14.4.3. Egalitatea în fața legii și a justiției
 - 14.4.4. Instanțele judecătorești
 - 14.4.5. Competența teritorială, după materie și persoană
- 14.5. Instituția medierii

6. Tematica generală a cursului opțional *Probleme speciale de teoria generală a dreptului (PS.TGD)* – predat în semestrul al II-lea al anului I de studiu – se stabilește anual, de comun acord cu studenții, în funcție de temele pe care aleg să le aprofundeze pe parcursul semestrului. La începutul semestrului titularul de disciplină le prezintă o tematică generală și o bibliografie aferentă.

Pentru anul academic **2019/2020** studenții vor alege, de comun acord cu titularul de disciplină, dintre **următoarele teme propuse**:

I. Câteva elemente de istorie și filosofie a dreptului:

- 1. Dreptul în contextul culturii și civilizației universale
- 2. Dreptul și valorile sociale în contextul culturii și civilizației universale

II. Introducere în câteva dintre temele generale și teoriile clasice ale dreptului, prin interpretarea raportată la prezent:

1. Actualitatea teoriei dreptului natural (Hobbes, Toma de Aquino ș.a.) reflectată în legislație

2. Limitele interpretării dreptului. Este interpretarea dreptului un act de creație a judecătorului sau exclusiv de clarificare și aplicare la cazuri concrete a legii?

3. Dreptul – limitare și/sau descătușare a libertății?

4. Utilitarismul în era globalizării

5. Rolul adevărului în drept

6. Morala și dreptul. Situații speciale – legi generale

7. Legiferarea între artă, tehnică și știință

[A se vedea teoria pură a dreptului (H. KELSEN); lucrările de legistică formală menționate în bibliografia specială.]

8. Istoria ca factor de influențare a dreptului

[A se vedea și teoria istorică a dreptului (Savigny).]

9. Conștiința juridică

10. Constantele dreptului

(A se vedea E. PICARD – *Le droit pur*; alte titluri vor fi recomandate la momentul potrivit.)

11. Dreptul și frica

12. Drept și globalizare

III. Tendințe contemporane în teoria dreptului – comentarea unora dintre opiniile următorilor autori:

1. H.L.A. HART – *Conceptul de drept*

2. G. MIHAI – *Fundamentele dreptului*

3. W. TWINING – *Globalizarea și teoria dreptului (Globalisation and Legal theory)*

4. J. RAWLS – *O teorie a justiției (A theory of justice); Legea oamenilor (The Law of peoples)*

5. R. DWORKIN – *Dreptul ca virtute suverană (Sovereign virtue)*

Metoda de lucru, precum și politica de evaluare și notare la disciplina opțională **Probleme speciale de teoria generală a dreptului (PS.TGD)** vor fi anunțate în semestrul al II-lea, celor care optează pentru această disciplină. PS.TGD se bazează, în principal, pe activitatea individuală a studenților (documentare, redactare eseu, prezentarea ideilor în fața colegilor, participarea activă la dezbateri).

7. Bibliografie

Pe parcursul semestrului, până la momentul publicării cursului de TGD, **studenților li se va asigura accesul la informația predată sub forma unor fascicule trimise săptămânal.** În afara materialelor pe care le va furniza studenților pe măsura predării temelor, titularul de disciplină va indica și lucrările din bibliografie care dezvoltă mai amplu temele predate.

Cele trei categorii de bibliografie [A) generală, B) suplimentară/specială și C) facultativă] pot fi completate de titularul de disciplină pe parcursul semestrului I, respectiv, semestrului al II-lea, după caz.

A. Bibliografie generală

Oricare titlu din această secțiune poate fi studiat pentru examen sau alte cursuri de Teoria generală a dreptului, cu condiția să acopere tematica menționată la pct. 5 de mai sus! Recomandăm consultarea titularului de disciplină înaintea achiziționării altor lucrări de Teoria generală a dreptului.

Pe parcursul semestrului, în afara conținutului furnizat pe această cale studenților, pe măsura predării temelor, titularul de disciplină va indica și lucrările din bibliografie care dezvoltă mai amplu temele predate.

- G. BOBOȘ, C. BUZDUGAN, V. REBREANU, *Teoria generală a statului și dreptului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2008; 2009 sau 2010;

- V. REBREANU, S.-I. PUȚ, *Teoria generală a dreptului. Suport pentru seminarii*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2015; 2016;

- V. REBREANU, *Suport pentru seminar*, 2009; 2010.

- L. BARAC, *Elemente de teoria dreptului*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009;

- A. BLEOANCĂ, *Teoria generală a dreptului*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2018;

- I. CETERCHI, I. CRAIOVAN, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1993;

- I. CRAIOVAN, *Tratat de teoria generală a dreptului*, ed. a 3-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, Colecția tratate, București, 2015;